

Gaullismens triumf

Redan den första franska valomgången, den 23 november, innebar en sensation. Det nya partiet, Unionen för den nya republiken, lett av informationsminister Soustelle, som gjorde anspråk på att företräda de Gaulle utan att dock ha fått de Gaulles uttryckliga välsignelse, vann 18 procent av rösterna, medan en rad partier, kommunister, radikaler och extrema högerriktningar, gick starkt tillbaka. Att detta nya parti, som vi i det följande kallar gaullisterna, hade denna stora framgång var emellertid lätt att förklara som en uppslutning kring den nya författningen, med överväldigande majoritet antagen vid folkomröstningen i september, och som en reaktion mot den fjärde republikens brist på politisk stabilitet och starka regeringar. Den första valomgången, vid vilken en kandidat blev vald endast om han hade absolut majoritet inom valkretsen, klarade den allmänna tendensen, men gav mycket obetydliga resultat i fråga om den nya nationalförsamlingens sammansättning; mindre än en tiondel av denna församlingas 465 platser i det egentliga Frankrike blev besatta.

Den andra valomgången blev än mera sensationell, både i fråga om partiernas röstetal och mandatens fördelning. Vad röstetalen angår är det framför allt anmärkningsvärt att gaullisterna nu vann mer än en fjärdedel av väljarna och att ett nästan lika stort antal röster tillföll den ordinära högern (alltså inte extrema högerriktningar som poujadisterna). Högern och gaullisterna har tillsammans precis hälften av den franska väljarkåren bakom sig. Den väldiga framgången för dessa båda partier kan inte på grundval av nu tillgängliga uppgifter helt förklaras, men tydligt är att ett mycket stort antal väljare, hellre än att kasta bort sina röster på mindre partier utan utsikt till framgång, röstade med de två till regimen positivt inställda riktningar som visat sig starka redan i första valomgången. En följd härav blev att socialisterna gick ytterligare tillbaka, från 15,5 till 13,5 procent av väljarna, och

att alldeles katastrofala röstförluster träffade folkrepublikanerna och de redan i första valomgången starkt försvagade radikalerna (dvs det gamla radikala partiets vänstergrupp). Det förstnämnda partiet gick ned från 11,6 procent till 8 procent och radikalerna från 4,8 procent till 2 procent. Däremot ökade kommunismen sin vid den första valomgången starkt reducerade valmanskår och uppnådde närmare 21 procent av rösterna. Det kan fastslås att socialister och kommunister i sitt hat mot varandra nästan ingenstädes samverkat. Av valkretsutslagen framgår att då en kommunist stått mot en gaullist har socialisten hellre röstat för gaullisten än för kommunisten, och detsamma gäller de kommunistiska väljarna i motsvarande situation.

På grund av majoritetssystemet avviker nationalförsamlingens sammansättning mycket starkt från en proportionell fördelning. De båda största partierna, gaullister och konservativa, blir starkt överrepresenterade med sammanlagt 322 av nationalförsamlingens 465 mandat. Av dessa mandat kommer 189 på gaullisterna, och detta parti beräknas få massan av de 71 mandaten från Algeriet och sålunda uppnå nära nog en majoritet inom nationalförsamlingen. Beträffande de mindre partierna är motsättningen mellan röstetal och mandat ännu vida större. Folkrepublikaner och radikaler har i relativt många valkretsar fått en relativ majoritet och därför förtjänat på valsystelet, medan det motsatta förhållandet gällt kommunister och socialister. Hur underlig mandatfördelningen blir framgår bäst av att folkrepublikanerna med 8 procent av rösterna får 57 platser, medan kommunisterna med nära 21 procent av rösterna får 10 platser.

I det hela innebär valresultatet, om man jämför det med 1956 års val, en av de märkligaste omkastningarna i demokratins historia. Efter 1956 års val tillhörde omkring en tredjedel av nationalförsamlingens medlemmar partier (kommunister och poujadister) som kunde anses vara fiendliga mot den bestående regimen och därför inte kom i fråga vid regeringsbildningar. Detta var en av orsakerna till den ministeriella instabiliteten; för att en majoritetsregering skulle kunna bildas måste omkring tre fjärdedelar av de demokratiska

partierna samverka. Nu däremot står det överväldigande flertalet representanter, säkerligen över 90 procent, i princip positiva till den nya regimen, och genom en koalition av två eller tre partier blir det möjligt att bilda en stark regering. En smula paradoxalt kan det sägas att Frankrike genom valen fått ett parlament som gör den stora författningsrevisionen, med dess starka makt hos presidenten och dess mot snabba och täta regeringsskiften riktade föreskrifter, alldeles onödig. Med denna nya nationalförsamling vore det för de Gaulle ingen svårighet att fortsätta att regera.

Samlingen kring den femte republiken och kring de Gaulle är alltså tydlig, likaså den högertendens som nederlaget för radikaler, socialister och kommunister innefattar. I viss omfattning, särskilt när det gäller högertendensen, kan man visserligen tala mer om sken än om verklighet; valsättet har inte bara i fråga om mandatfördelningen, utan också i fråga om röstfördelningen överbetonat de angivna tendenserna; dels har de oppositionella och tveksamma blivit underrepresenterade, dels har de i andra valomgången av taktiska skäl röstat på andra partier än dem som de närmast ansluter sig till. Gaullisterna har till stor del både mandatmässigt och röstmässigt uppslukat mellanpartierna, ett förhållande som onekligen för tanken till nazismens frammarsch under Weimarrepublikens sista år.

Att göra några förutsägelser om framtiden är ännu vanskeligare än vanligt, de Gaulle blir med säkerhet president vid valen den 21 december. Då det gäller att tillsätta en ny regering måste flertalet av de nuvarande regeringsmedlemmarna, som valts in i den nya församlingen, avgå eller också måste de avsäga sig sina mandat; enligt den nya författningen kan man inte vara på en gång ledamot av regeringen och av parlamentet. Även om det antas att gaullisterna i huvudsak står de Gaulle närmast, är slitningar mellan presidenten och "hans" parti inte osannolika; av allt att döma företräder Soustelle en mera utpräglat nationalistisk politik i Algeriet än de Gaulle, och om högern följer sina traditioner måste den gå mera på gaullisternas än på de Gaulles linje i denna fråga. Bland både gaullisterna och högern finns utan tvivel totalitära tendenser som kan innebära en fara för den franska demokrati som, det kan inte förnekas, ännu existerar. Utslutet är inte att de Gaulle måste strida mot sina egna anhängare för att bevara friheten i Frankrike.